

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор ДДМА

В. Д. Ковальов
28 листопада 2019 р.

**Рішення Вченої ради ДДМА
«Стан і перспективи впровадження
дуальної системи освіти в академії»**

Підготовка конкурентоспроможних здобувачів вищої освіти - одне з головних завдань сучасності, яке повинно відповідати вимогам галузі, в якій планують працювати майбутні фахівці і вимогам конкретного роботодавця. Усвідомлення того, наскільки відповідає рівень підготовки випускників реальним потребам сучасному ринку праці - відображає якість освіти.

Найбільші дискусії у суспільстві та серед фахівців викликає загальне розуміння того, чим є сьогодні вища освіта, яка повинна включати в себе: забезпечення якості освіти, застосування нових технологій, враховуючи глобальну та внутрішню конкуренцію.

Розвиток України, який зумовлює врахування закордонного досвіду в забезпеченні конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці, передбачає розвиток системи вищої освіти та підвищення якості вищої освіти, що стає стратегічним національним пріоритетом кожної держави, оскільки це безпосередньо пов'язано з розвитком економіки та суспільства.

Європейський освітній процес ґрунтується передусім на відповідальності за якість наданих освітніх послуг та на використанні її в подальшому працевлаштуванні. У підготовці конкурентоспроможного фахівця в європейському освітньому просторі важливу роль відіграє автономія вищих навчальних закладів, мобільність освітніх програм, поєднання практичних занять і науки.

Одним із актуальних завдань є забезпечення майбутнього фахівця робочім місцем. Тут необхідно досить ретельно вивчити європейський досвід, з подальшим адаптуванням його до потреб майбутніх роботодавців. Зокрема укладання договорів із базами практики приватної форми власності, та проведення практик не тільки у період, визначений у навчальному плані, а впродовж всього навчання.

Закон про вищу освіту передбачає створення стандартів вищої освіти, які мають нормативний статус і використовуються, зокрема, при акредитації освітніх програм, тому при отриманні фахової кваліфікації має бути збалансованість між законодавством та критеріями, встановленими роботодавцями.

Це потребує перегляду навчальних планів та освітніх програм, зростання фахового потенціалу науково-педагогічних працівників. Сучасні освітні програми мають враховувати специфіку кожної галузі та відповідно бути орієнтовані на її підтримку. Участь професійних спільнот та бізнесу у формуванні навчальних програм, професійних стандартів, організації

освітнього процесу за різними галузями та результатів навчання забезпечують формування нового покоління навчальних планів, у яких визначаються не лише перелік предметів і тривалість навчання, а й надаються описи професії за певним фахом.

Саме це передбачає дуальна освіта як участь майбутнього фахівця у навчанні одразу двома закладами - навчальним та підприємством. Поєднанням теорії у вищому навчальному закладі та практики на підприємстві сформує дуальний спосіб навчання та надасть можливість посилити практичну підготовку студентів.

Гарантована якість вищої освіти, з розробленням та вдосконаленням фахових практик, здійснення контролю за нею, спрямована на зближення двох структур - системи освіти і системи зайнятості, що забезпечує баланс інтересів між потребами у нових фахівцях та пропозиціями роботодавців. Тому підприємства стають зацікавленими не лише в результаті навчання, але й у його змісті та організації навчального процесу.

Дуальна модель створює умови для залучення підприємств до процесу підготовки кадрів, та спрямована на підтримку майбутнього фахівця у підвищенні його професійного рівня протягом усього життя. Добре узгоджені теоретичні та практичні фази повинні чергуватися на протязі навчання. На відміну від класичної форми навчання це означає для студентів більше навантаження, яке вони повинні бути готовими до цього. Таким чином, в дуальній освіті беруть участь три партнери (вищий навчальний заклад, студент, підприємство).

Заклад вищої освіти при введенні дуальної освіти отримує такі плюси: теорія та практика тісно пов'язані, на практичних заняттях розглядаються конкретні практичні ситуації, що виникають на підприємстві; практична складова є обов'язковою; гнучкий розклад занять з новими педагогічними технологіями.

Для студента важливим є гарантія працевлаштування в задіяних підприємствах та вимога ознайомитись зі структурою підприємства, особливостями технологічних процесів, маркетингом, кадровими питаннями. Випускник одразу приступає до роботи та працює ефективно, бо вже в ході практики студенти включаються в роботу, привносять нові ідеї та підходи.

Для підприємства одними з плюсів є підвищення іміджу вищого навчального закладу серед абітурієнтів та роботодавців, якісний та мотивований контингент студентів з успішним працевлаштуванням, без необхідності тривалого введення у справу, підвищення кваліфікації викладачів, додаткове фінансування, тісна інтеграцію освіти, науки і бізнесу.

Хоча засновником дуальної освіти вважають Німеччину, однак від неї цю систему перейняли Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни. Розглянувши детальніше історії формування такої системи у Німеччині, можна виділити три основні етапи її реалізації [3]:

1 етап до 1969 р. - виникає термін «дуальна система», що означає поєднання практичної та теоретичної орієнтації академічного навчання, на перший план виходить зв'язок практики з теорією;

2 етап до 1999 р. - прийняття відповідних законів на окремих територіях Німеччини: федеральний уряд та Землі можуть співпрацювати в межах угод у галузі планування освіти та просування об'єктів і проектів наукових досліджень; федеральний уряд отримав частину компенсації за загальними принципами вищої освіти на конкуруючу законодавчу компенсацію для регулювання виплат і стипендій студентам.

У сучасній Німеччині діють програми навчання у різних галузях, найбільше в інженерії - 39%, економіці - 32%, при цьому понад 60% фахівців залишаються на своєму робочому місці. Такий досвід є у Австрії, Швеції, Канаді, Великобританії та багатьох інших країнах. Наприклад, у Великобританії на підтримку дуальної форми навчання планують до 2020 р. створити близько 3 млн. робочих місць. Аналіз, проведений у ЄС, показує, що вкладений 1 євро у студента приносить прибуток 18 євро.

Дуальна форма навчання не може бути застосована до всіх спеціальностей, особливо результативною вона є у прикладних спеціальностях. Вона ефективна для галузевих навчальних закладів, що дозволяє використовувати сучасну матеріально-технічну базу роботодавців.

В Україні є позитивні результати щодо дуальної форми навчання: бізнес працює з профтехучилищами, ліцеями, вкладає в їх інфраструктуру, але натомість отримує висококваліфікованих фахівців, які мають відпрацювати на підприємстві, що інвестувало в цей освітній проект

Підставами для впровадження елементів дуальної системи навчання в Україні є: Закон України «Про освіту»; Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 рр., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти»; наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 р. №298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників»; затверджена КМУ Концепція дуальної освіти, та план заходів на 2019 – 2023 роки з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти затверджений Постановою КМУ від 3 квітня 2019 р. № 214-р. Наказом МОН № 1296 від 15.10.2019 року Академію включено до пілотного проекту у закладах фахової перед вищої та вищої освіти за дуальною формою.

Моделі дуального навчання різноманітні. Європейська освіта поділяє дуальне навчання на три моделі: учнівство, періодичне навчання в компанії й інтегроване навчання. Воно варіюється від двотижневих практик в рамках навчальної програми до підготовки фахівців за програмою дуальною навчання, де студенти мають свій власний контакт з компанією, а 4/5 навчання проходить у компанії.

Отже, дуальна модель вищої професійної освіти поєднує в собі класичну вищу освіту з професійною освітою або з практичною професійною

діяльністю на підприємстві. Іншими словами, дуальне навчання відбувається на формальному (академічному) та неформальному (на робочому місці) рівнях.

Отже, провідними особливостями дуального навчання у вищій школі можна визначити такі:

1. Встановлення партнерства між основними зацікавленими сторонами, такими як: роботодавці, студенти і ЗВО.

2. Наявність інноваційної та привабливої складової системи навчання на основі змішаного навчання, в тому числі різні форми навчання та викладання, що характеризуються:

- критичним поєднанням новітніх методів викладання з досвідом;
- практико-орієнтованими проектами, які задовольняють потребам всіх зацікавлених сторін і обумовлюються у навчальному договорі;
- впровадженням методик дистанційного та електронного навчання;
- індивідуальною підтримкою студента як освітньою установою, так і робочою організацією.

3. Створення програм дуального навчання залежить від попереднього й поточного досвіду. Навчальні програми можуть складатися з кредитів різних джерел, включаючи наявні, а також короткострокові дисципліни за бажанням або за згодою роботодавця.

Вищезазначене свідчить, що дуальна модель навчання пропонує альтернативний підхід до традиційного викладання і навчання в академії. Це практика, яка вимагає переглянути традиційне розуміння академічної ідентичності викладача й місця навчання. Тому подальшого розгляду потребують питання ролі викладача в дуальній моделі навчання, ролі професійного досвіду студента в навчанні тощо.

Однак, попри всі позитивні оцінки переваг введення дульної освіти, треба зазначити, що в Україні в результаті складної загальної ситуації та відсутності правових рамок на часі буде складно розбудувати дуальні навчальні напрямки, недостатнє усвідомлення майбутніми роботодавцями важливості і перспективності дуальної освіти, розширення спектру організацій і підприємств, готових взятися за навчання студентів та надання бази практики; надання студентам реальної та посиленої роботи, а не тільки статусу спостерігача. Нажаль, це підтверджується результатами «круглих столів», які організовувались міським відділом освіти за участю навчальних закладів Краматорська та представників середнього та малого бізнесу. остання з яких відбулась у лютому поточного року.

Однак, треба зазначити, що станом на 28.11.2019 року Академією укладено 5 тристоронніх договорів про дуальне навчання із ПрАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування», із яких 3 – студенти професійного спрямування КМСІТ, 2 – ОМТ, ще один договір знаходиться в процесі узгодження (КМСІТ). Треба відмітити позитивне ставлення керівництва ПрАТ «КЗВВ» за достатньо стимулюючий підхід до студентів, які не тільки отримують одноразову матеріальну виплату при укладанні

договору, а й додаткову стипендію, розмір якої залежить від результатів сесії.

Триває переговорний процес між Академією та енергетичною кампанією ДТЕК про можливість дуального навчання 5 студентів спеціальності ЕСА, та 1 студента спеціальності АВП.

Враховуючи, що дійсні дуальні договори були підписані у квітні 2019 року, що унеможливило переведення таких студентів та окремий навчальний план, кафедрами по узгодженню із деканами було прийнято рішення про надання індивідуальних графіків відвідування занять. Таким чином, практичний досвід показує, що збалансована робота дуальної системи можлива за умови вступу студента за відповідним навчальним планом, або переведення на дуальний план після закінчення другого, або краще третього курсу. При цьому необхідно враховувати наповнюваність групи, місце працевлаштування та графік роботи.

Треба зазначити, що в Академії проводяться роботи з пошуку платформ дуального навчання та створення відповідних навчальних планів підготовки. Так, в наявності проект навчального плану для прискореної форми навчання з освітньої програми «Галузеве машинобудування».

Вчена рада ухвалила:

1. Продовжити започатковану роботу та оказувати всіляку підтримку студентам, що навчаються за тристоронніми дуальними договорами, з організації додаткових занять або консультацій.

Термін: постійно.

Відповідальні: завідувачі відповідних кафедр,
навчальний відділ.

2. Деканам факультетів взяти під особистий контроль успішність студентів, що навчаються за тристоронніми дуальними договорами.

Термін: постійно.

Відповідальні: декани факультетів

3. На випускових кафедрах провести аналіз можливостей впровадження елементів дуальної освіти, а також заходів з популяризації серед абітурієнтів.

Термін: січень 2020 р.

Відповідальні: завідувачі випускових кафедр.

4. Представити свої пропозиції до навчального відділу та приймальної комісії для включення до Правил прийому.

Термін: лютий 2020 р.

Відповідальні: завідувачі кафедрами, декани факультетів.

5. Підготувати та представити для обговорення на методичну раду ДДМА проект тимчасового положення про дуальне навчання у ДДМА.

Термін: лютий 2020 р.

Відповідальні: Дорохов М.Ю., Сушко В.М.